

Lo Catalanista

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director. | Los originals no 's tornan.

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Calderón, 36.

Representació Administrativa á Barcelona
Llibreria de Alvar Verdaguer Rambla Mitj, 5

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell.	2 rals al mes.
Fora.	8 " trimestre.
Un número sol.	0'20 ptas.

Anuncis á preus convencionals.

EN HONOR DE FREDERICH SOLER

Lo «Centre Catalá» de nostra ciutat, amant y admirador de las glorias de Catalunya, pensá molt encertadament dedicar un recort á la bona memoria d' en Frederich Soler, quina pérdua ploreu las lletras pátrias, celebrant lo passat diumenge una solemne sessió necrológica en honor del popular Pitarra.

Per tal motiu en los salons de la patriótica Associació s' hi acoblá numerosa y distingida concurrencia. En l' estrado hi fou colocat un busto de regulars dimensions del eminent Frederich Soler, del quin penjavan varias glassas negres, estant lo pedestal guarnit artísticament ab coronas y rams de llover.

A dos quarts de deu del vespre passaren á ocupar l' estrado los individus de la Junta y 'ls que devian pendrer part en l' acte. Los sillons de dreta y esquerra de la presidencia los ocupavan respectivament don Manel Ribot y Serra á qui lo Centre confiá lo treball necrológich del malagnanyat Soler y don Domingo Saló, president de la Societat Pitarra d' aquesta ciutat. Lo senyor Capmany obrí la sessió ab un breu parlament, enaltint la personalitat literaria d' En Frederich Soler y fent constar lo dol que ab Catalunya sentía 'l Centre per la pérdua del qui fou en vida un dels més entussiasmas enamorats y constants conreuhadors de la literatura pátria. Seguidament nostre compatri-ci lo lloreijat poeta don Manel Ribot y Serra, doná lectura del discurs necrológich que, eixit de la ploma del senyor Ribot, no cal dir que es un treball magnífich, ben argumentat, y molt ben

escrit. La concurrència, á la quina impresioná fondament dit treball, felicitá calurosament á son autor que be pot dirse que feu un detingut estudi d' en Soler, de sa vida y de sas obras, quin treball podran assaborir nostres llegidors en altre lloch d'aquest número que dediquém en sa major part á la memoria del malaguanyat Mestre.

Lo senyor Comas llegí una sentida poesia de don Joseph Got y Anguera, dedicada á Soler; lo senyor Torras llegí la titulada *Lo baster del Esquirol*, del malaguanyat Soler; lo senyor Saló llegí *Los companys de Sertori* y un fragment del drama *Las Eneas del más*, també de Soler; lo senyor Martí Peydro una poesia original dedicada á la memoria del sostenedor del Teatro Catalá, y lo senyor Ribot la que porta per títul *Darrera cansó*, de Pitarra.

Lo senyor Capmany s' aixecá novament, evidenciant la significació patriótica d' en Frederich Soler, demostrant que á més d' un bon literat era un excelent patrici, lo qual refermá llegint alguns fragments del discurs que en son caràcter de president del Consistori llegí á la patriótica festa dels Jochs Florals en l' any 1882. Dit acte acabá ab un expressiu discurs del soci del Centre, senyor Comes. L' acte resulta imponent y digne de la memoria del catalá il·lustre en quin honor se celebrava y quina pèrdua anyorarà per llarch temps la literatura pàtria.

Discurs de D. MANEL RIBOT y SERRA llegit en la sessió necrológica que en honor d'en Frederich Soler y Humbert celebrá lo Centre Catalá de Sabadell lo dia 24 de Novembre de 1895.

SENYORAS Y SENYORS:

Dech, avans de tot, donar ferm testimoni de ma gratitut al Centre Catalá de nostra ciutat, per la honra inmerescuda que s' ha dignat conferir-me en la solemnitat d' aquesta vetlla. Ningú ab més valiment que nostre Centre Catalá pera rendir en nom de la industrial Sabadell un honrés y digne tribut á la memoria del gran é il·lustre poeta, del insigne fundador y sostenidor del gloriós Teatre Catalá; ningú menys indicat que io, pera cumplir com se deu la honrosa comanda de cantar sa gloria, qual grandesa es tanta quanta es ma petitesa. Lo Centre Catalá haurá volgut ferme intérprete de sos sentiments tenint en compte la ferma é inquebrantable amistat que m' unia ab lo gran poeta, l' admiració y l' entusiasme que m' inspiran sas obras. Jo ho agrahech de tot cor. Molts podrian superar-me en bon ingeni, en talent, en profunditat de conceptes y en ilustració; pochs poden igualarme en fé, en entusiasme, en since-

ritat y en intensitat de sentiment. Aixó escusa ma insignificancia en acte tan significant y trascendental com lo que 'ns ocupa.

* * *

En la historia del renaixement catalá, en totes sas diverses manifestacions, ocupará sempre lo lloch preeminent lo gran poeta qual memoria honorém ayuy. La idea de nostra renaixensa benhaurada germinava en tots los cors, furgava en los cervells de tots los bons patricis, lluytava ab fermesa per manifestarse, per eixir á la llum, per propagarse y extendrers rápidamente; la llevar d' aquest sublim ideal cercava un terreny adequat y propici pera colgar-se, germinar, florir y granar; l' una tentativa seguia al altre, y si be cap d' ellas resultava infructuosa del tot, cap d' ellas tampoch corresponia á promoure l' esclat que 's desitjava.

Piferrer, l' ilustre escriptor, iniciá 'l moviment donant á conèixer en llengua de Castella nostras venerandas tradicions, nostres gloriosos monuments; Rubio y Ors, lo venerable Mestre, de qui Deu conserva encare la preciosa vida per honra y gloria de nostra literatura, als acorts de son *Gayter del Llobregat* despertá las iniciativas que mes tart donaren vida y escalf á la gloriosa institució dels Jochs Florals. Víctor Balaguer l' ilustre patriarca de nostra literatura promogué l' entusiasme ab la narració de nostras gestas patrias; nasqueren los Jochs Florals á l' ombra protectora del Ajuntament de Barcelona: mes tots aquestos esforços, mantinguts ab fé, ardor y entussiasme verament admirables, y combatuts per una apatia que 'ns acarriava l' absorció castellana, eran esforços aislats qu' arrelavan en círcols reduhíts y creixían migrats y pobres, perque 'ls mancava l' atmósfera sanítosa del aura popular. Las classes acomodadas d' aquella època, las que més obligadas estavan á secundar los esforços de aquells ilustres patricis, coreadas per la influencia castellana trobavan tonto, ridícol y passat de moda tot quant se referís á cosas de la terra, arrivant fins al punt de desterrar del sí de la familia y del tracte social la veneranda llengua de sos avis, perque en lo bull de sa cursileria trobavan que *'l parlar castellá feya mes fi*. Y tan arrelada estava aquesta idea, qu' aquella rassa degenerada de *senyors de forsa* encare conserva alguns rebrots, apesar de la gran poda qu' ha fet lo sentit comú en mans de nostra gloriosa renaixensa.

Era, donchs precisa, absolutament precisa l' aparició d' un geni que procurés al renaixement lo poderós concurs de las masses populars; la regeneració havia de ferse *de baix á dalt*; remoure las mares, promoure la fermentació y clarificar lo tot.

Cap terreny mes apropiós per camp de batalla que la institució del teatre, la mes genuína expressió del sentiment, lo mirall més clar de las costums, lo ressort més poderós per despertar iniciativas, per moure y decidir la voluntat d' un poble. Varias tentativas s' havian fet en aquest sentit, mes no 's lograva per aixó despertar l' entusiasme ni lograr l' apetescuda victoria. Mancava l' esforç d' un colós, d' un gegant, d' un geni y, com Deu vetllava per nostra causa, lo geni aparegué.

Mes; en quinas circumstancies tan estranyas! Sa primera tentativa, la popular *Esquella de la Torratxa*, rebuda ab extraordinari aplauso per las clases populars, fou considerada pe 'ls capdills de nostre renaixement com una profanació, com un signe de lamentable decadencia; y 'l popular *Serafi Pitarra*, mes encoratjat per l' aura dels 'aplausos que li valgué sa popular *gatada*, continuá sa obra ab éxit més creixent y més entusiasta, sense fer cas de las invectivas, injurias y afronts que li dirigian los que anant á un mateix fi qu' ell, disentian en lo camí escullit per arribarhi. Rés deturá al popular *Serafi Pitarra* y l' experiencia vingué ben prompte á demostrar qu' ell possehia 'l ressort més poderós pera conseguir l' objecte que tots se proposavan. De gradació en gradació, aná modificant á la vegada género y llenguatje; de la parodia, com *La Esquella de la Torratxa* y *Lo Cantadó*, que no tenian altre objecte que promoure la rialla, passá á la comedia sencilla com *Las carbassas de Monroig* y *Si us plau per força*, y 'l públich d' una manera insensible aná passant de la rialla á la observació deleitosa de nostras costums mes tipicas, y quan Pitarra, ab son pressentiment y sa clarividencia y ab lo domini que sobre 'l públich tenia, compregué qu' era ja arribada l' hora de parlar directament al cor, de afogar las riallas y despertar los sentiments, consagrá sa obra y encarná son ideal donant á la escena *Las joyas de la Roser*, qual estreno fou lo *fiat lux* del Teatro Catalá. Lo triomf de Pitarra fou decisiu, poderós, indescriptible. L' éxit de *Las joyas de la Roser* no ha tingut precedent encare. Barcelona en pés aná á veurer l' obra y á consagrar, ab l' inmens triomf de son autor, la creació del Teatro Catalá. Los detractors del gran poeta, los que l' ompliren de dicteris y 'l calificaren de profanador, los qui al judicar y reconeixer sas anteriors victorias, pretenian deslluhirlas dihent que 'l *teatre catalá* sols serviria per fer riure, que l' época de Pitarra no tindria més consecuencia que l' época dels sainetes de 'n Robreño, quedaren muts y absorts al veure lo general entusiasme que despertavan *Las joyas de la Roser*. La obra recorregué triomfalment tots los teatres de Catalunya, y aquí 'm cal consignar que lo Teatro Principal de Sabadell fou lo segon colisseu que vejé representarla, poch temps després de son estreno en Barcelona.

Las lluytas y 'ls contratemps, lluny d' acobardarlo, encoratjavan al popular Serafi Pitarra. Acostumat en son modest obrador de rellotjeria á sa tasca pacient y observadora de veure en lo menut rodatge—lo que feya l' engranatje,—deturar, aixís mateix á cada nou éxit observava pacient lo cor del públich, per ferlo mourer y accelerar sa marcha en honra y gloria de sa benvolguda y estimada institució. Consagrant á son foment horas y mes horas, la vida del Teatro Catalá arrivá á constituhir tota sa vida, acabant, després del gloriós estreno de *Las Eneas del Más*, per dedicarse absoluta y completament á donar vida mes vigorosa á la naixent institució.

Sa fecunditat fou verdaderament prodigiosa; ab ella va suplir totes las deficiencias y subvenir á totes las necessitats que exigia lo sosteniment del Teatre Catalá, fins y á tant que nous autors vingueren á prestarli son concurs. De la grandiositat de sa obra inmensa no hi ha qui 'n dupti; tothom la coneix prou pera admirarla.

La pátria història, es sa essencia y en sos accidents, li ha prestat elements valiosíssims qu' ell ha utilitat avalorantlos ab la forsa de son geni, ab l' escalf de son entussiasme ab la grandiositat de sa poesia. *Las Joyas de la Roser, O rey ó res, Las Euras del Más, Lo Plor de la Madrastra*, perfecte model del drama històrich catalá, *Lo Timbal del Bruch, Sota Terra, Batalla de Reynas* y tantas altres, son vigorosas y fermes creacions rublertas d' esperit patri, qu' han contribuït poderosament á despertar los sentiments de nostre poble avivant lo foch de son entussiasme per la pátria catalana. Molts crítics li han considerat com defecte sa afició als llarchs parlaments en sas obras dramáticas; potser tenian rahó, mes no consideravan al ferho qu' un amor intens á Catalunya l' obligava á ferho, qu' ell reconeixia lo defecte, mes no volia ni creya que devia privarse dels esclats d' entussiasme qu' ab ells provocava en lo públich, esclats que afalagavan mes son cor de bon catalá que son amor propi d' autor. Y es que 'l gran Frederich Soler no va desconèixer jamay que la missió del Teatre Catalá en aquella época no devia limitarse á fer produccions dramáticas perfectas, sinó que essent lo Teatre un medi poderós pera propagar los ideals de nostra renaixensa era precis per medi d' ell *fer pátria*, despertar sentiments y provocar entussiasmes. Los que li criticavan aixó y li critican encare no han volgut tenir en compte lo caràcter propagador que deuen tenir totes las institucions qu' aspiran á promoure renaixensas saludables. En Frederich Soler era ferm partidari d' aquest caràcter, y per convencers d' aixó bastava veure 'l en son palco de Romea, no en una nit d' estreno, que nit de emocions, sino quan se representava molts anys després una obra seva y un actor declamava algun d' aquestos parlaments que tant li han criticat. To a sa atenció se concentrava en lo que l' actor deya; sos llavis convulsius inarticulavan los versos á la vegada qu' aquell los deya; sos ulls brillavan ab vivesa extraordinaria y, al acabarse 'l parlament, s' aixugava conmogut las llágrimas que, fillas del entussiasme, s' desprenian de sos ulls. Entrava jo en son palco una nit, ja fa alguns anys, mentres representavan lo primer acte de *Las Euras del más*; l' actor encarregat del paper d' Anton declamava aquells famosos versos

y per mí, amant encisat,
no crech que hi puga havé amor
ni sabiesa ni valor
ni noblesa ni llealtat
ni virtut ni honor ni seny
ahont no 's vegi 'l Llobregat
los turons del Montserrat
y 'l mantell blanch del Montseny.

Al acabar lo parlament, ell, que ni sisquera havia notat qu' entrés jo en lo palco, mentres s' aixugava las llágrimas repará en mí—Ah, ets tu? séu,—va dirme.—¿Encara li fá efecte? vaig preguntarli.—¿Que vols ferhi! va respóndrem. L' obra s' havia representat més de cent vegadas y encare li somovia 'l cor com al primer dia.

La nota patriòtica fou la la característica de sos dramas y la que no descuidava jamay ni en la més insignificant de sas produccions

Las costums de la terra, las antigas com las modernas, cobravan gran relleu y nova vida al ser presentadas per ell en la escena. *Las Francesillas*, *La Rosa Blanca*, *L' Apotecari d' Olot*, *Senyora y majora*, *Lo Ferrer de tall* y tantas d' altres ne son bona mostra. Ell presentá y dongué vida á una infinitat de tipos que no desapareixerán de la escena, tanta es la forsa de sa concepció.

Entre sas obras dramáticas se n' hi conta una que constituheix un de sos millors éxits literàriament considerada, y qu' es de las que més s'han representat a Catalunya. Pero crech que no s' ha fet prou justicia al pensament fundamental que la motiva, per més que sos efectes han quedat evidentment demostrats. Nos resferim á *Lo Rector de Vallfogona*.

Lo poble catalá, en general, excepció feta dels literats que 's dedicavan al estudi de las obras de sigles anteriors, tenia format del ilustre Vicents Garcia, rector de Vallfogona, lo concepte mes estrefalari y deplorable. La fantasia popular, no sempre ab la major bona fé, atribuhia al Rector de Vallfogona totas las inoportunitats é inconveniencias, no sempre compatibles ab son caràcter sacerdotal. Sa venerable figura, son verdader caràcter. son geni privilegiat y la delicadesa de sentiments revelada en sas obras desapareixian darrera de las aberracions que s' inventavan á son entorn, fentlos apareixer als ulls del poble com un home vulgar, grosser é incapás de tota virtut, desnaturalisant no solsament al poeta delicat y sentit, sinó també al sacerdot virtuós y venerable. Frederich Soler posá son empenyo decidit en vindicar la memoria del gran Vicens Garcia, y ab son admirable drama *Lo Rector de Vallfogona* l' ha donat á coneixer tal com era, com una verdadera gloria de la pátria catalana. Creyém que, baix aquest punt de vista, molts que deurian haverho tingut en compte, no han comprés prou las trascendencias de sa obbra ni li han fet la deguda justia.

La gloria d' En Frederich Soler com autor dramàtic es del tot indisputable y no cal pás que 'ns detinguém en analisar y enaltir sas obras. En Frederich Soler era molt més qu' un gran autor dramàtic; era 'l Teatro Catalá. Era, y es, y será, perque sa obra subsisteteix, per honra y gloria de lo pátria catalana.

Sa obra es tant mes gran quan mes grans son sos afectes. No cal desconeixer las forsas qu' ha portat lo teatre catalá al modern renaixement. En lo que 's refereix á llenguatge de gradació en grandació, del catalá qu' are 's parla, com se deya en *La Esquella de la Torratxa*, nos ha portat

al català literari de *Batalla de Reynas y Mar y Cel*, igualantse en absolut al purisme y perfecció de llenguatge que avuy tenen nostres Jochs Florals. Gracias al Teatre català, tatas las classes desde las més vulgars á las més acomodadas, han anat adquirint la convicció de que possehim una llengua hermosa, y de que 'ls Jochs Florals no intentaren resucitar un mort com deyan fins la gent lletrada quan en 1859 van restaurarse. Cal confessar també que 'ls Jochs Florals son avuy una institució verament popular, gracias al concurs que li ha prestar lo Teatre Català, fent que las classes populars y fins la classe mitja arribessin á saborejar sos fruyts pujant de grahó en grahó á la perfecció de la llengua. Y are es ocació de dir que la regeneració s' es feta com hem dit avans, de baix á dalt, y que aquesta s' deu á la poderosa institució del Teatre Català, fundada y sostinguda pe 'l gran Frederich Soler, qu' ab alla ha sipigut conmourer las massas populars y encausar las corrents que conduheixen al fi que tots nos proposém.

Sa gloria es inmensa, mes ay que també foren inmensos sos sacrificis. Sa vida ha sigut una contimia lluyta; á cada combat hi deixava un trós de cor. Testimoni constant de totas sas penas, jo he tingut acasí com pochs de compendrer la gran abnegació y la forsa de voluntat ab que las ha suportadas. Sa gloria se distiacutia ab verdader ensanyament, faltant fins á las concideracions que son passat li havia conquistat. Avuy, avuy ja no se 'l discuteix, avuy ja es mort, ja es gran, ja ha arribat per ell l' hora de las justicias, Qué be digué l' Apeles Mestres al saber la noticia de sa mort escrivint aquestos versos.

Parteix en pau, ves descansat, poeta.

No es el mon un teatro?

No es terminat el drama de ta vida?

Are, donchs, are va á esclatar l' aplause.

Ja havén cembrés, donchs, lo perquè del acte d' avuy y la trascendencia del mateix. No plerém solsament la mort d' un gran poeta lirica, d' un insigne autor dramátich, d' un patrici ilustre; honrém també la memoria del fundador d' una institució tan ferma y poderosa com lo Teatre Català. Sa fama es inmensa; son nom es immortal. La terra li ha donat tota sa gloria; Deu vulgi consedirli la del cel.

HE DIT.

A Frederich Soler

¡Morí! Lo postrer sospir
d' aquell geni creador
en lo mes fondo del cor
tot'hom, tot'hom va sentir,
y ab veu trista la campana
encare va pregonant
que havém perdut lo gegant
de la escena catalana...
La atolondrada Talía
també de tan dol s' adona,
al véurer que sa corona

per la verdor que tenia;
mes pagant deute sagrat
al geni que la honrá en vida,
de sa corona marcidá
altre corona li ha dat,
que b'e mereix honra tal
quí ab sas obras solament
s' ha axecat un monúment
fentse ell sol lo pedestal.

JOSEPH GOT Y ANGUERA.

DARRERA CANÇÓ

Allí hont lo mont fa sombra á l' ona,
Hont bufa 'l vent de la marina
Y 's veu al lluny de Barcelona
Lo fondo port,
Un clot cavéu sota un' alzina
Quan seré mort.

Quan duga 'l maig la verda fulla,
Lo fruyt primer, la flayre aymada,
Ompli lo clot ab ma despulla,
¡Presó crudel!
Dexáume allí, sentint la onada,
Mirant al cel.

Mon cos deixeu, y ab freda llosa
May lo cobriu: las aus ardidas,
Lo sol ardent, lo cel de rosa
Vull contemplar.
Ja 'l cobrirá de flors marcidas
Lo vent del mar.

Cantéu, voltant ma tomba freda,
Los lays d' amor que jo cantava;
L' oreig, passant per dins l' arbre da,
Ab sa ramor,
Planys llençarà, com jo llençava,
Foll de dolor.

Cantéu, dexant la verda alzina,
Mos cants de goig y de tendresa;
Que senti 'l vent de la marina
L' himne sagrat
Que 'm dictá un jorn, ab sa grandesa,
La llibertat.

Y vostras veus, al lluny perdentse,
Torneu del món al trist calvari:
Al vent del mar ohiré, planyense,
Plorar ma sort,
Quan reste allí, mut, solitari...
Quan seré mort.

Un jorn, potser, ab crits de joya,
Dirá mos cants gentil brivalla;
Pot ser mos lays la tendra noya
Mormolará:
Mon cos llavors dins ma mortalla
Tremolará.

La mare, un jorn, breçant joyosa,
Dirá mos cants á sa nineta;
Llavors, ab pler ma filla hermosa
Recordaré,
Y á dins del clot, ma tomba estreta,
Sospiraré.

Potsé 'l mari mirant la onada,
Que va tallant la nau ardida,
Potser, mirant ab trista ullada
Nous horizons,
Mormolará la més sentida
De mas cançons.

No vull mon nom grabat al marbre,
Vull que l' escriga, d' amor rendida,
Gentil parella, dessota un arbre,
Un jorn d' estiu,
Damunt la sorra, la sorra humida
Del camp joliu.

Si may mon nom fama lleugera
Un jorn se 'n dú de ma encontrada,
Fins á mon nom terra estrangera
Fará anyorar,
Car vol sentir la flamarada
De nostra llar.

Anáu pe 'l mon cants de alegria,
Com van pe 'l prat las papallonas;
Anáu pe 'l mon, cants d' agonía,
Lays de dolor,
Com van pe 'l mar las negras onas
Movent ramor.

Anáu, cantant lo riu de plata,
Lo sol ruhent, la blanca lluna,
Lo sant treball, l' amor que mata,
Lo món y 'l cel;
Anáu dihent de ma fortuna,
La sort crudel.

Y tu, trist cant, veu llastimera,
Au que 'n mon pit fa temps niuhava,
Fondo gemech, cançó darrera,
Crit de mon cor,
Digas al món com jo estimava,
Quan seré mort.

† FREDERICH SOLER Y HUMBERT.

À LA BONA MEMORIA DEL INSPIRAT POETA EN FREDERICH SOLER (PITARRA)

Cantà l' Amor, vessant son cor tendríssim
dols devassall de mots d' intens sentir;
cadenciosos, com cants de l' aucellada
preuhats, com la virtut que 'l va enaltir.

Cantà la Fè; sincera, arrobadora:
las fibras fent vibrar del cor piadós
à cel·lestials regions transportant l' ànima,
d' esperansa nodrint al fervorós.

Y la Pàtria cantà; las epopeyas
d' aquesta ardida terra fent present,
y 'l caliu esmortuït del amor patri
en los cors catalans fent foch ardent.

Y á tot quant d' elevat, y grant, y digne,
brilla en lo mon, ab màgica esplendor,
l' inspiració de son cervell volcànic
rendi tribut, ab ritme seductor.

Cantor del poble, nostra terra, á l' una,
plor la mort del poeta singular
quina tasca, tan bella com inmensa,
totas nou Musas van afalagar.

Al immortal Cantor de Catalunya
rendimnos, donchs, en homenatge grat;
que 's lley de Pàtria, que d' agraïda 's preuha,
honrar també als bons fills que la han honrat.

PERE MARTÍ PEYDRO.

Sabadell, 24 Novembre 1895.

Fragments del Discurs del President del Consistori dels Jochs Florals de Barcelona D. FREDERICH SOLER y HUMBERT. Any 1882.

La naturalesa humana, tal volta perque en los cors que senten y es-
t man, hi ha fornals encesas com en las montanyas del Etna, té molt de
pareguda a n' aquets inferns intermitents que Deu va posar á la terra.
¿Voléu que l' home desitji? privéulo. ¿Voléu que la pesa d' artilleria es-
clati quan l' artiller apliqui la metxa? Tapéuli la gola. Veus aquí perque
los catalans privats de parlar catalá volguerem parlarhi.

Y dich privats, no perque materialment no poguessem dir ni una pa-
raula en la nostra hermosa llengua, sino perque treta de la part oficial,
llansada de las escolas, rebutjada néciament per la cultura del bon tò que
li semblava mes ensenyorida la imposada, se la havia condemnada á una
mort civil, y com passa ab lo reu acusat d' un crim afrentós, havian
arribat á negarla sos mateixos fills y sa propia família.

L'oda á la patria de D. Bonaventura Carles Arribau fou lo crit que despertá de son marasme á n' als homes de cor de nostra estimada terra. Tants anys d'afronta y d'injurias, tants anys de covar en lo pit las ofensas fetas á la que fou llengua de reys y de sabis, havian omplert de combustible la tapada mina, y aquella espurna potentia calá l'incendi d'amor á nostras tradicions y passat magnífich, arribant ab la resplandor de la gegant foguera fins als recons més ignots de nostra estimada patria.

Y ja fou fet lo be. Desd' aquell jorn de gloria, los catalans comensarem á recordarnos de que corria per nostras venas sanch d'aquells héroes qu' enjoyan nostra historia, sentirem bullir en lo cervell inspiració anhelosa d'expressar los afectes del cor ab los accents que ressonaren senyors de mar y terra, y la llengua recobrá sa senyorial franquesa, sa esplendidés magnífica, sa sobrietat hermosa, y la brevetat seria y varonil, que de totas las altrás la distingeix, y com á prenda de més valor la caracteriza. Aixís la palmera lligada pel jardiner en los plantats de Valencia la mora, després d'haver passat tants mesos com un xiprer migrat dins del cordam que la comprimeix, s'obra ufanosa com vano babilónich, y dóna palmas d'una gregor prou pura pera simbolisar las que rebéren á Jesús al entrar en la ciutat deicida.

De la costum, naix l'afecte; viarany del cor camina tot quant al entorn nostre 'ns afalaga, y aixís l'home per ordre general té per principal afecte lo de la seva mare, per la lógica ineludible de que ha surtit de las entranyas d'ella.

A aquest amor, segueix per ordre correlatiu de familia, lo dels germans, després lo dels seus parents y afins, després lo dels seus amichs y, ja aquí lo sentiment, debilitantse, va extenentse á los de nostra ciutat, á los de nostra provincia, y per fi á los de nostra nació, ahont la nostra provincia radica, ab preferencia á las de los demás habitants que restan en la terra.

Tal, y no cap més altra, es la naturalesa intrínseca de la passió que s'anomena amor. Com forsa generatriu en ella tot deu fundarse, que d'ella tot vé y en ella tot para. ¿Veyéu donchs, ja que la lley dels afectes així ho ordena, y per aquestas gradacions, augmentant ó disminuint, va fent sa via, si no es natural que tots los que som catalans siguém catalanistas? Lo Catalanisme en los fills de Catalunya es un efecte tan lògich com lo castellanisme en los fills de Castilla y l'amor á la localitat ahont nasqueren en tots los sers que tenen com á essencias més nobles de la seva vida la inteligencia y lo cor. Jo de mí puch dir que lluny de cautivar-me los que ténen descentrat l'amor, lluny de serme simpátichs, me son rapulsius; may he pogut véurer al pare qu'empobreix los seus propis fills per afavorir als dels altres. Jo crech sí, qu'ha d'afavorirlos, però

després d' haver fet per los seus quant possible li hagi estat pera donar-los la ditxa.

No vulláu may res ilògich; qui no estima molt als seus, estima poch als altres; qui vos sembli que estima massa als agens, no estima ni als agens ni als propis. Tant crech que á nosaltres no se 'ns ha d' exigir que estimém mes als altres que á nosaltres mateixos, que jo no ho exigiria de ningú respecte á mi, y vos jur que tant me repugnaria lo catalá que, per amor excessiu á Castella renegué de Catalunya que es la seva pátria, com lo castellá que per amor excessiu á Catalunya renegué de Castella que es la pátria seva.

.....
¿Quí com nosaltres hi ha per olvidar afrentas y enterrar ódis? Va venir Feliu V, va esquinsar nostres furs y llibertats sagradas, va arrasar lo barri de la Ribera, hi va alsar damunt una ciutadela formidable, á la qual Monjuich va pagar tribut de rocas, y quant després d' anys, qu' aixís cambia la sort d' imperis y realmes, havem pogut enderrocar aquella montanya de pedra, res havém dextat de lo recort de tant aprobi. Podíam haverhi posat sisquera una lápida que recordés als vinents aquells agravis; podíam haverhi deixat en peu aquella històrica torre com monument eternal commemorable de l' amargor d' aquells dolors immensos, y no obstant res d' aixó ha fet Catalunya: ha olvidat ofensas, ha apagat rancúnias, y la fortaleza que va aixecar lo vencedor junt ab la granítica torre ahont van plorar tants mártirs, está esborrada sota una catifa de flors que l' ayre encensa y 'ls papallons volant ab amor bésan.

Los catalans olvidém y estimém. Los catalans estimém á totas las provincias d' Espanya ab l' amor que ja havém probat cent vegadas, y es una calumnia l' estigma d' egoistas ab que se 'ns vol sagellar lo rostre. ¿Havem lluytat alguna volta per Catalunya que no ho féssem per Espanya?

Las penyas del Bruch, las pedras de Girona, los camps de Bailen, los murs de Tarragona, son testimonis eterns de la bravesa catalana y baldament morissen dihent: ¡Mare méva! en catalá, los que en lo combat queyan, no crech que nat al mon puga negar que, al morir pensant en Catalunya, deixessen de morir dessota 'ls plechs de la bandera de la mare pátria. Com á fills de Catalunya sempre havem combatut per Espanya junt ab ella, y, lluny de sérli infidels, ab ella y sols, sempre per la gloria séva havém lluytat, que á fé de Déu que va ser ben bé en profit y honra d' Espanya tóta, la batalla del Bruch, y ab tot y aixó, no hi havia allí ni un front, ni un sol front que no 'l cubris com capell de guerra ó emblemall de gloria la encesa barretina catalana.

.....
Recordí Catalunya y ab ella Espanya, que quan se feu la unió dels dos reyalmes se juraren pau, amor y amistat eterna Isabel primera y

Ferran lo Católich; que lo nostre rey no era pas fadrí extern; que si ella era pubilla, ell era hereu; que la divisa del marit y muller era: *Tanto monta monta tanto, Isabel como Fernando*; que junts conquistaren las glorias ab que Espanya s' honra, y que si la reyna guanyadora de Granada portá en dot las sévas, lo Rey d' Aragó, hi va dur las nostras guanyadas á Grecia, á Sicilia, al coll de Panissars y ahont se vulla que lo penó de las quatre barras s' hagi desplegat al vent alguna volta.

BREU PARLAMENT DE D. JOSEPH COMES

en la sessió necrológica cel brada pel Centre Catalá de Sabadell en honor de Frederick Soler.

DISTINGIT CONCURS:

Sols al axecarme y obrir mos llabis, tinch por de que la perfumada atmósfera qu' ara 's respira en aquest saló, plena d' armónicas vibracions á doll sortidas de la lira tan suau y dolsament pulsada per lo restaurador del Teatro Catalá, perdi sos purs y encisadors flayres ¡tant desagradable es errar una sola nota dins d' un conjunt armónich! Mes, ro us impacienteu, la meva tasca es curta y molt expresiva.

Un sol mot d' agraphiment intens, dirigit als qu' han prés part activa y passiva en aquest solemne acte, deute d' honor á la memoria d' en Pitarra, es prou pera cumplir ab mon comés, en nom del Centre Catalá. Mes ans de dirvos gracias, es precis reconeixer qu' es deute sagrat y compliment d' un deber, lo rendir tribut d' homenatge y reconeixement á aquell de nostres germans, puig fills som d' una mateixa mare, qui com a'tres Ataulfos, Jofres, Borrells y Berenguers, Ramón lo de l' espasa, Ramón lo dels Usatjes y Llull altre Ramón, Balmes, Fortuny, Campeny, Roger, Fivaller y altres y mols d' altres, ha posat tant alt, després de darli vida, lo nom de Catalunya, casi oblidat en l' escena catalana, sent gloria y honra d' aquest poble.

Tots som fills amantíssims de la mare pátria y sé que de bon grat cumpliu ab los debers que tenim ab la mateixa, y un d' ells es l' acte á qu' estém donant acabament.

Si bé es veritat que 'l dol ompla nostres cors y las llágrimas cauhen d' una á una sobre la pesada llosa que tanca las despullas que 'n vida foren representació de tantas y tan merescudas glorias, al mateix temps que blanch de molts é inmerescuts sufriments, los nostres ulls s' entornan dret al cel y allí, reconeixem al nostre immortal geni, formant concurs ab las moltas y resplandents estrelles que la Pátria Catalana ha donat, y que son plé testimoni de qu' ella es mereixedora de totas las glorias que tant l'legitimament li pertanyen. ¡Geni immortal, incansable poeta, reclinats al peu de ton monument de gloria, aquí tens un aplech d' aymadors de ta Pátria, plorant la mort d' En Frederick Soler, admirant l' immortalitat d' En Serafi Pitarra!

SECCIÓ POLÍTICA

Per últim á Madrid han trobat un assumpto capás de acabar ab la monotonía periódistica que 'ls marejava.

Un tal marquès de Cabriñana, home, segons sembla, de caràcter decidit y tossut ah lo que porta entre mans, ha aixecat lo vel que tapava las immoralitats de la administració municipal, llessant als quatre vents un sens fi de lladronicis portats á cab per un gran número de concejals que refiats de la impunitat establerta havian convertit la casa de la vila en una cova de lladres.

Lo valor civich del tal marquès y la falta d' assumptos sensacionals, ja que á Cuba no passa fa temps res d' importancia en lo sentit d' engrescar al poble, ha fet que la premsa *mas leída* agafés l' assumpto pel seu compte y no cal dir que fa dias que á Madrid no 's parla, ni 's viu ni 's menja, mes que marquès de Cabriñana y *chanchullos* municipals.

Y menos mal que fos Madrid tant sols qui ab tant de bombo acompanyés la cosa; al fi y al cap á ells los cou la llaga y just es que qui li piqui que s' ho rasqui.

Lo pitjor es que 'ls *portantevus* de la opinió espanyola com ells modestament se titulan, los diaris de gran circulació de la Villa y Corte han pres la cosa ab tanta empenta que ni lo de Cuba per molt que s' enredi, ni lo desastre de Palma per molt qu' esgarri, son prou á deturarios en sa campanya municipal y van infestant á tota Espanya de qüestions puraments locals madrilenyas que per molt que vulguin, no valen la pena de pendrer en sério en quan á l' interés nacional que 's preté donarli.

Ajuntaments lladres hi han en moltes parts d' Espanya y no s' esgarrihan los diaris de la villa.

Empleats lladres pululan per tota la Península é islas adyacentes y ni s' han pres la pena d' enterarsen.

Cacichs infames, governadors poch escrupulosos, ministres conculcadors de lleys qu' haurian de serloshi sagradas, tot nos sobra y nos repugna á la major part dels espanyols y per la gran premsa madrilenya, no existeixen ó no 'ls preocupa.

Deya en Bartrina en sos versos «que el mal hoy por hoy no es mal—hasta que lo sabe el mundo.»

Los diaris madrilenys, en son engegament centralista, creuen també que á Espanya qualsevol succés pert importancia sinó 's verifica en lo casco de la coronada vila.

Y no miran que ab aquest prisma, si 'ls estrangers formessin lo concepte, á judicar per Madrid tot lo d' Espanya, valenta reputació nos queya á sobre.

Ni deu mil Legías Fénix nos deixavan ja mes nets per toda la vida.

* *

¿No fora millor que en lloch de localisar tant aquest assumpto, l' aixampessin lo sufficient pera que fos d' interés general per tota Espanya?

¿Quan mes valdrá que 'l temps que 's pert y 'ls diners que 's gastan s' invertissen en estudiar lo modo de evitar tants lladronicis!

¿Perque no recordan lo sistema antich de la elecció per gremis, ó 'l modern nomenament de representants de associacions econòmiques pera ocupar los llocs dels Municipis, y treurer d' una vegada d' ells á la púrria política que tot ho prostitueix y degenera?

Si en lloch d' adular als poderosos de la política, s' ocupessin los diaris en la administració dels interessos públics, no farien com avuy que s' esgarrihan del mal quan casi no te cura.

Quan hi ha tal lligament entre Ajuntaments y diputacions y Corts y Ministeris que 'ls uns se suportan als altres a fi de que entre tots bonament s' ho reparteixen.

Ab quanta rahó diu en *La Pasionaria* lo nerviós Leopoldo Cano:

«El tirón que dá el presidio»
«se nota en el Ministerio»

Declaracions de personatges cubans retalladas d' una correspondencia arribada de la Isla:

«No hay tendencia tan antiespañola, aunque parezca antitesis inexplicable, como la creación del partido español.»

¡Com l' haurant posat de galdós 'l nom d' Espanya que fins los mes amichs regoneixen lo que 'l nom los perjudica!

«...porque es bueno que se sepa que este país es el país mas libre de la tierra y que en el órden político vive disfrutando de toda clase de derechos y libertades.»

Sinó que se 'ls hi nega 'l dret d' administrarse per ells mateixos y la llibertat de imposar lo càstich merescut als lladres que desde Espanya se 'ls hi envian.

Parlan los conservadors, los que tant pretenen ser los primers en las questions cubanas:

«El comercio, la industria, todas las manifestaciones de la actividad humana, excepto las profesiones liberales, puede decirse que están en nuestras manos.»

Donchs, amigo, vosaltres si qu' haveu sigut la remora de Cuba. Si tenintho tot a la ma no heu moralisat y llibertat a la isla be será perque anavau a *gusto en el machito*.

Si aixís parlan y obran 'ls amichs, que han de fer los enemichs d' Espanya en las Antillas.

NOVAS

Ja 'n tenim un altra barcada en camí y si Deu ó en Martinez Campos no fan un miracle—tant debó que 'l fessin—no tardarem gayre en sapiguer que *por orden del Ministro de la guerra*, s' ha disposat un nou embarch de uns quants mils homes mes pera anar a Cuba a pagar lo deute contret per la immoralitat administrativa d' aquesta malaventurada Espanya, ab la germana gran de las Antillas.

Ja ho diu 'l ditxo: dels pecats dels pares los fills ne van jeperuts. Dels lladronicis al engrós, dels despilfarros, de las immoralitats y concupiscencias de la gent grossa que de massa temps mana a Espanya, los pobres fills de pare y mare n' han de fer bugada, amarant ab sa sang ignocenta las amplas planuries de la manigua.

Y com que al ministre enviar minyons a Cuba no li costa ni 'l treball d' escriurer la Real ordre, que d' aixó ja se 'n cuida 'l seu secretari, no li ve de 16 mil homes mes ó menos. Tot es cuestió de números.

La sotragada va de dret a las pobretas mares y esposas, quin vuyt al cor no li omplirían ab tots los millons que 'ls ungias llargas han robat a la gran Antilla.

Ja 'n poden fer de brams d' ase los diaris *patrioter* per exitar l' entusiasme públich, que no lograrán altre cosa que 'l despreci de las personas sensatas y la maledicció de las víctimas.

Las causas qu' han motivat la guerra fratricida de Cuba, es una historia que coneix tothom n'ot per mot y la saben de cor, fil per randa, desde 'l primer al últim dels infelissos minyons que s' embarcan.

Y com que l' historia es bruta, es mal vehicul pera portar entusiasmes. Ni que ab un bombo y uns quants ceguets fessin la passada, farian seguir mes quitxalla de la que arreplegan los saltimbanquis que han de guanyarse la vida fent las forsas per las plassas dels pobles.

Lo únich que potser logran es que la besada de despedida dels que s' embarcan, no surti dels llavis ab l' ardorositat que eixiria si no 'ls privessin ab tantas xirinolas, d' expressar lo que 'l cor amarantse ab plor els dicta, molts d' ells veyentse obligats á fer grans esforços porque pels ulls no 'ls traspuihi.

Aixís ho presenciarem no fa molts dias. Pasava un tren quins cotxes de tercera anavan plens de reservistas que 's dirigian á Santander pera embarcarse; una pobre dona al entrar lo tren, ab los ulls amarats en plor, corria adelerada buscant la mirada del fill de sas entranyas; un crit de ¡mare...! ¡fill...! se gravá en lo cor de tots los que presenciaren aquella trista y conmovedora escena que acabá ab las següents paraulas del fill, ditas, ab los ulls espurnejants á cau d' orella d' aquella pobra dona que 'l tenia entortolligat entre 'ls seus brassos: «no 'm feu plorar mare, que 'm dirían cobart» ¡Pobre mare! quina fiblada al cor!

Aixó es l' únich que logran los *patrioters* de redacció ab son atabalament diari. Privar lo plor dels fills al despedirse, potser per sempre, de sos pares.

¡Pocas ve gonyas!

--Alló de fer cantar un *Te-Deum* qu' havíam anunciat als nostres llegidors, ho hem de deixar corre per are.

Los insurrectes cubans s' han apoderat d' un altre barco ab tot un cargament de municions.

¡Quina llástima, are que ja estavam á punt de decidirnos!...

—Lo discurs del President del Ateneo Barcelonés, don Angel Guimerá, llegit en la sessió inaugural que tingué lloch ahir vespre versá sobre 'l tema «La Llengua Catalana».

—Lo Centre Escolar Catalanista de Barcelona ha circulat profusament una fulla protestant enérgicament de que hage sigut aixecada una estàtua d' en Alonso Martínez en lo nou Palau de Justicia de Barcelona, á despit de la unánime protesta de tota Catalunya.

Com á mostra de la energia que respira l' esmentat escrit, vegin nostres llegidors son apart final que roproduhim á continuació:

«¡Catalans!: declarém devant de tothom, diguém per descárrech de nostras conciencias á las generacions que 'ns succehirán, que no es Catalunya qui aixeca un monument á un de sos més grans enemichs, que per viure sa memoria en lo cor de tots los bons fills de la terra n' hi ha
 ✎ rou ab lo recort del article 15 del Códich civil; fem pública manifesta-

ció de que no son compatrieis nostres los que dintre de la Nació Catalana y en lo mateix temple de las Lleys, glorifican al qui od'á de mort á la nostra legislació; sino que son los que per la forsa del número venen d'altres terras á fer escarni dels nostres sentiments y á empobrirnos, ajudats ¡trist es dirho! per alguns descastats de casa nostra que per sa traidoria la Pàtria rebutja».

—La Diputació Provincial de Barcelona en sessió del 26 del corrent, acordá enviar una instancia al Govern conforme ab lo demanat per la Associació Popular Regionalista, fent notar la desigualtat ab que respecte d'altres provincias ha contribuït la nostra al reemplás del éxercit en l'any actual, tota vegada que ha donat més homes dels que li tocavan segons lo número d'habitants.

Considerém que la Diputació barcelonina ha de fer algo més que una instancia pera evitar semblant atropello. Ja sabem quin cas fan á Madrid de las instancias; son lletra morta.

—Aquesta nit en lo teatro Euterpe tindrà lloch una extraordinaria funció posantse ab escena las zarzuelas en un acte, *Al agua patos*, *Nina*, *El cura del regimiento* y la popular *El duo de la Africana*, prenenthi part lo reputat y aplaudit tenor *Sr. Alcántara*.

—Dilluns pssat morí en aquesta ciutat la virtuosa senyora donya Teresa Juncá y Casanovas (E. P. D.) esposa de nostre bon amich don Andreu Casas Fontanet.

Bona proba de las moltes amistats de nostre amich Casas fou lo número s'equit que assistí á la conducció de la difunta á la última morada.

Rebi nostre distingit amich y demés familia nostre més sentit pesám per tan irreparable pérdua.

L'Academia Católica, ha repartit profusament unas fullas, gran tanymany invitant als fiels de Sabadell als actes y funcions religioses que celebrará en commemoració de las bodas de plata de dita Associació.

Nos en ocuparém mes detingudament en altre número.

—Ahir quedá tancada definitivament la subscripció oberta per el Banch de Barcelona pera socórrer á las familias pobres dels náufrechs catalans del crehuer «Reina Regente.»

—Ahir acabá el plasso pera passar la revista anyal previnguda per el Reglament á los soldats ab llicencia y reclutas.

—Ahir y avuy celebra sa festa mayor lo poble de Sant Andreu de Palomar.

—La societat Centre Industrial ab motiu de la fira que 's celebra avuy y demá, ha acordat celebrar extraordinaris balls que tindran lloch avuy á las 5 tarde y 10 nit, ab la reputada orquesta «Trullassos» y demá dia 2 á las 10 nit, ab la aplaudida orquesta «Chapí».